

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

VII. De distinctione rationis ratiocinantis & ratiocinatae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

accidentium, quia, etsi quatenus est substantia perfectior sit accidentibus, est tamen intra proprium genus substantiæ entitas valde imperfecta, & demptâ perfectione, quam habet ex genere substantiæ, intra quod contrahitur ad propriam differentiam, imperfectiori modo contrahit substantia proprium substantiæ genus, quam calor, & impulsus, color, & aliæ huiusmodi qualitates genus accidentis. Insuper imperfectio præsentia, & substantiæ ex eo cognoscitur, quod virtutem non habet actiuam ad aliquem effectum producendum, quam habent alia accidentia; calor enim calorem producit, impulsus motum localem, color, & sapor species intentionales, visus, & gustus, & sic de quibuscunque aliis entitatibus, quæ modi non sunt. Quod si dicas, substantiam suam producere præsentiam, & præsentiam suam producere durationem, quidquid de hoc sit, Respondeo hos effectus communes esse omnibus entitatibus, & imperfectio præsentia & substantiæ inferitur ex se eo quod illis ad alios effectus producendos virtus non inest, quæ agnoscimus in omnibus entitatibus, quæ modi non sunt. Ex imperfectio harum entitatum infero, ex quantitate & qualitate, aliisque formis accidentalibus non licere à paritate ad illas procedere, ut dicamus illas esse res, & non modos, quo fundamento destructo vires refumit ratio, quam adduxi supra, ad probandum huiusmodi entitates modos esse, & non res, quæ frequenter P. Soar, & alij authores vtuntur. Omnibus entitatibus danda est minor distinctio, quæ potest illis concedi, neque aliqua danda est absque positiua ratione, sine qua sufficienter possunt explicari, sed præsentia, & substantia sufficienter explicantur cum distinctione modali, neque aliquo positiuo argumento cogimur asserere posse à suis fundamentis separari, & illarum aliquam distinguere à proprio subiecto, ut rem à re: ergo non dicendum est ita distinguere, sed tantum ut modum à re. Accedit harum entitatum imperfectio, quæ non solum quantitatem infringit, quæ ex aliis formis posset sumi ad probandum esse res, & non modos; sed etiam nonnullam præbet coniecturam ad affirmandum modos esse, & non res: omnibus enim rebus, quas agnoscimus perfectiori modo propria genera contrahendi conuenit. Ut communi sententiæ omnium ferè Doctorem asserentium præsentiam, & substantiam modos esse, & non res subscribam, rationi supra dictæ supersedeo, & affirmo præsentiam, & substantiam modos esse, & non res: agnosco tamen partem hanc non posse ratione aliqua efficaci probari, verum tamen certum mihi est oppositæ sententiæ adæquatè satis fieri, quæ non fortioribus aliis argumentis fulcitur, quod sufficiens est ad communioris sententiæ amplectendam.

8 A paritate substantiæ increatæ Verbi nonnulli intendunt probare substantiam creatam esse modum, quia illa modalis est inseparabilis à propria natura. Alij à paritate eiusdem increatæ substantiæ volunt inferre substantiam creatam esse rem, quia illa valet alienam naturam terminare. Neutrum tamen licet inferri, quia substantia Verbi est identificata cum propria natura, ex quo capite præcisâ ratione modi illi inseparabilitas à natura competit. Deinde est infinita, ex vi cuius valet non relicta propria natura, sue modus sit, siue res alienam naturam terminare. Addo strictè loquendo substantiam creatam, neque esse modum naturæ diuinæ, neque habere rationem rei, ut oppositam rationi modi respectu eiusdem naturæ, quia ab illa non distinguitur, & huiusmodi respectus rei, & modi, tantum inter illa, quæ realiter distinguuntur propriè reperitur.

9 De duratione, si accidēs esset physicum rei duranti superadditum, eodè modo, ac de præsentia esset philosophandum, & de existentia si ab essentia realiter distingueretur idè iudicium, ac de substantia ferèdum esset, ob easdè rationes.

PUNCTUM VII.

De distinctione rationis ratiocinantis, & ratiocinata.

1 Docuit P. Ruisius tract. de scientia disp. 8. sect. 6. n. 3. ob eximiam eruditionem in his iure credendus, inter antiquos Scholasticos inauditam fuisse diuisionem, quam modò magni faciunt Thomistæ diuidentes distinctionem in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionem rationis ratiocinata. Distinctio rationis ratiocinantis est illa, quæ fit absque vilo fundamento in re, ut cum ego dico Petrus est Petrus, & Petrum à se ipso distinguo. Distinctio

rationis ratiocinata est illa, quæ fit cū aliquo fundamento in ipsis rebus, ex vi cuius mente partior re physicè vni in duplicem formalitatem, quarum neutra scilicet sumpta dicitur in adæquatam rei; nam licet per conceptum formalem vtriusque formalitatis idem obiectum reale exprimitur, neuter horum conceptuum ut distinctus ab alio eruditè attingit totum id, quod est in re, vel quia rem non attingit in ordine ad omnia connotata, in ordine ad quæ essentia rei adæquatè exprimitur, si præcisiones ex parte obiecti non admittuntur, vel quia non attingit aliud prædicatum realiter identificatum cum illo, quod respicit tanquam obiectum formale, quod ad essentiam eiusdem rei spectat, si præcisiones obiecti admittendæ sint, de quo Puncto proxime venturo, & ita quomodocūque fit conceptus iste, vel ex defectu connotati, sine quo tota essentia rei adæquatè exprimi non potest, vel ex eo quod non tangat in obiecto primario omnes formalitates identificatas, non exprimit totum quod est in re, neque exhaurit totam obiecti cognoscibilitatem. Huiusmodi est actus quo separo, siue ex parte actus, siue ex parte obiecti, formalitatem animalis à formalitate rationalis, siue præcisè apprehendendo animal nihil de rationali cogitando, siue positiuè apprehendendo animal, & apprehendendo rationale formaliter ut distinctum.

P. Vasquez 1. parte disp. 117. cap. 3. n. 8. hanc diuisionem distinctionis negauit, & asseruit omnem distinctionem formalitatum realium, quæ realiter in eodem subiecto reperitur esse distinctionem rationis ratiocinatæ cum fundamento in re. Mouetur doctissimus Pater ex eo, quod distinctio illa quam rationis ratiocinantis authores appellant propriè non sit distinctio, sed eiusdem conceptus geminatio, ex vi enim illius non formalitates, adhuc mente præcindo, sed easdem repeto, cum enim dico Petrus est Petrus non aliquid adhuc mente diuersum apprehendo ex parte subiecti, & ex parte prædicati, sed idem semel apprehensum ex parte subiecti iterum eodem modo apprehensum ex parte prædicati repeto, quod est eodem modo se gerere cum eodem conceptu ac si esset duplex, quod bene explicat Hurt. exemplo hominis secum loquentis, & interrogantis se, qui non seipsum à se ipso distinguat, sed secum ipso, quem à se indistinctum apprehendit eodem modo se gerit, ac si esset distinctus. Sic explicant hanc distinctionem rationis, P. Soar. in Metaph. disp. 7. sect. 1. n. 5. P. Didacus Ruiz sect. 6. citatâ, P. Alarcon tract. 9. disp. 2. c. 8.

Duplex fundamentum mediatut Vasquez distinctionis quæ rationis ratiocinatæ dicitur, quamque ipse tantum propriè distinctionem esse dicendam iure censet. Primum est, nosster imperfectus modus cognoscendi, qui res, non vt sunt in se, neque per proprias species apprehendimus. Secundum est, nos intelligere res relatè ad aliqua distincta realiter, v. g. intelligimus animal relatè ad sensationes, rationale relatè ad intellectiones, & discursus; & cum videamus has operationes distinguere realiter, & in equo separari sensationes ab operationibus ratiocinandi, fundamentum desumimus ad distinguendum per intellectum animal à rationali, & concipiendum animal ut prædicatum quoddam commune homini & equo, quia homini & equo communes sunt sensationes similes, in ordine ad quas prædicatum animalis percipimus. Prius fundamentum ex his in nostro intellectu esse ait Vasquez. Posterius verò in rebus existentibus extra intellectum in ordine ad quas concipiuntur formalitates illæ realiter identificatæ quæ mente distinguuntur, non verò in ipsa re distincta, seu in formalitatibus distinctis, quia in ipsis, neque est distinctio aliqua, neque pluralitatis vestigium.

Prius fundamentum in nostro modo intelligendi constitutum non ego reduco ad cognitionem abstractiuam, & per alienas species factam, ostendi enim Controv. 5. de anima, Punct. 4. cognitionem intuitiuam, & per proprias species exercitam præcisam esse posse, & non opponi rationem intuitiue cū ratione præcisæ cognitionis, sed cum ratione cognitionis abstractiue, quam ibi latè explicui. Caterum cognitionem præcisam esse, semper oritur, etsi non ex positiua aliqua imperfectioe, ex limitatione perfectionis, & quia non est adeò perfectæ vt penetret totam entitatem quam attingit, ita nihil illius lateat. Ideo cognitio directæ Dei circa aliquod obiectum præcisua nō est, neque Deus præcisè distinguit inter formalitates identificatas, neque beatorum cognitio clara Dei præcisua est alicuius formalitatis pertinentis ad rationem constitutiuam essentia

essentia diuina, neque ad constitutionem personarum, neque attributorum Dei, alicuiusve formalitatis, quæ in Deo libera non sit, bene tamen præcisa dicitur respectu decretorum liberorum Dei, quia omnia penetrat beatus, ita ut possit dicere, Deus apud se statuit hoc facere, & neque ex eo quod Deum videat, aliquid huiusmodi decretum liberum Dei necessariò cognoscit, sed omnia non sciet, nisi Deus velit aliquod illi reuelare. Doctrinam hanc inuenio apud N. Ruisium t. de scientia, disp. 8. sect. 8. num. 4. ubi ait sufficiens fundamentum reperiri ad distinguendas per rationem formalitates diuinas in infinitate Dei etiam respectu intellectus beati. Quia intellectio creata Deum comprehendit ex quo prouenit, ut pluribus intellectioibus etiã beatificis, possit melius penetrari diuinitas.

5 Ceterum hoc fundamentum, quod ex nostro modo cognoscendi desumitur sufficiens est ad hanc præcisionem, seu distinctionem præcisiuam prædicati realiter cum alio identificato independentem à quibuscumque connotatis, & à fundamento aliquo ex ipsa re desumpto. Patet hoc in sensatione externâ coloris albi longè distantis, ex vi cuius aded imperfectè hunc cerno colorem, ut sensatio illa non discernat speciem coloris, sed illam cum aliis speciebus confundat, non quia actu sensatio illa species alias coloris attingit, sicut intellectus dicitur confundere distinctas species animalis, cum illas omnes conceptu quodam confuso cognoscit instar vnius animalis, sed quia est tantum speciem illam coloris præsentem agnoscit, aded imperfectè illam attingit ut ex vi illius sensationis non possit sensus discernere inter illam speciem, & aliam, quam tunc sentit, vel quam posset sentire, neque huiusmodi sensatio fundamentum dat intellectui ad discernendam speciem coloris, ex vi illius cognitam, ab alia specie coloris, quam potest cognoscere, vel tunc cognoscit. Itaque huiusmodi sensatio, & cognitio quæ illam consequitur, ita est præcisa ut tantum attingat vnum obiectum singulare & non aliam cum quibus illud confundit, dicuntur tamen sensatio, & cognitio, quæ illam consequitur suum obiectum confundere, quia ita illud attingunt ut si postea sensatio illa perfectè attingeret alium colorem specie distinctum, & cognitio, quæ hanc sensationem cõsequeretur eundem calorem distingueret ab aliis, quos expressè cognosceret sub determinatis speciebus constitutos, non valeret discernere inter hunc colorem modò perfectè cognitum, & illum imperfectè cognitum, sed dubius maneret an esset idem in specie modò perfectè cognitum, quem scit ad hanc speciem pertinere, & color alius imperfectè cognitus, atque sensatio, cuius speciem imperfectè valde cognouit.

6 Explicandum est modò, an fundamentum ex rebus ipsis desumptis sufficiens sit ad inducendam hanc distinctionem rationis, verumtamen, ut difficultas hæc opportunè decidatur, prius explicandum est, quodnam sit hoc fundamentum. Docuit Vasquez modò citatus fundamentum hoc non desumi ex re ipsa, quæ per intellectum distinguitur, sed ex aliis distinctis, in ordine ad quæ cognoscitur. Exempli gratia: distinguo ego per rationem animal à rationali, fundamentum distinctionis non est formalitas ipsa animalis, & formalitas rationalis, sed operationes distinctæ in ordine ad quas has operationes cognoscimus. Sic in rebus creatis contingere credo, quia si non ego agnoscerè operationes quas tribuimus prædicato animalis, nunquã ego prædicatum animalis à rationali distinguerem, & ita proximum fundamentum distinctionis in prædicatis creatis ex illorum operationibus desumo. Ceterum ut bene vidit Ruisius t. de Trinit. disp. 12. sect. 4. n. 1. maius fundamentum reperitur in Deo ad distinguendas per rationem relationes ab essentia, quàm in aliis entitatibus ad distinguendas formalitates inter se distinctas, quia fundatur in hoc quod dantur tres relationes realiter inter se distinctæ, & identificatæ cum ipso, quod sufficiens est ad hanc distinctionem rationis secluso quocumque alio effectu distincto realiter ab ipso Deo. Quapropter existimo in ipsis formalitatibus in Deo realiter identificatis, & per rationem distinctis dari fundamentum ad hanc distinctionem rationis. Secundò per ordinem ad Verbum productum in Deo per intellectum, & non per voluntatem, & per ordinem ad Spiritum sanctum productum per voluntatem, & non per intellectum sufficienter possumus per rationem distinguere in Deo intellectum, & voluntatem, fundamento desumpto ex terminis productis, qui realiter non distinguuntur à potentia intellectiua, & volitiua Dei, quas per intel-

lectum distinguimus. Hæc, & alia fundamenta distinguendi per rationem in Deo formalitates reales identificatas adducit Ruisius t. de scientia, disp. 8. sect. 8. eandem doctrinam tradit P. Soar. disp. 7. Metaph. sect. 1. n. 4. ubi asserit fundamentum distinctionis ratiocinatæ non esse distinctionem aliquam veram, quæ in re sit, sed eminentiam ipsius, quæ à multis solet appellari virtualis distinctio. Hanc distinctionem virtutalem fundamentum esse distinctionis rationis in communi sententia testatur Merinero in Logic. cap. 1. disp. 1. quæst. 2. sect. 1. num. 71. quam affirmat illos, qui melius sentiunt constituisse cū Cajetano l. p. q. 39. art. 1. s. ad secundum, in hoc, quod prædictæ formalitates, ita sua propria munera singulæ exerceant, ac si essent realiter distinctæ, de qua distinct. latè egi Punct. 4. Conclusio ex his fundamentum distinctionis rationis inter formalitates creatas identificatas semper sumi ex rebus distinctis, ad quas dicunt ordinem, fundamentum verò distinguendi formalitates increatas, sæpe non distingui realiter ab ipsis formalitatibus diuinis, quas mente præscindimus.

7 Fundamenta hæc assignata, distinctioni ratiocinatæ adhuc respectu intellectus diuini talia esse, & Deum cogere ad formalitates præscindendas, docent Agid. de Præsent. t. 1. de beat. lib. 5. q. 6. art. 10. §. 2. & alij apud ipsum, quos sequutus est Arriag. disp. 7. Logicæ, sect. 4. subsect. 3. ubi ex Trinitatis mysterio, & veritatibus obiectiuis, quas in se continet, infert dandas esse præcisiones ex parte obiecti cognitæ, cum cognoscitur essentiam communicari, & non Paternitatem, Filiationem produci, & non essentiam, adhuc respectu intellectus diuini cognoscentis hæc obiecta quæ præcisiones dicunt distinctionem rationis inter formalitates mente præcisas, & realiter identificatas. Melius affirmant P. Vasquez supra & P. Soar. loco citato Metaph. & disp. 54. sect. 2. n. 25. & lib. 4. de Trinit. cap. 35. & Ruisius supra hæc fundamenta tantum esse respectu intellectus imperfectè cognoscentis, & per alienas species, & non respectu Dei, neque beati cognoscentis ut est in se, quia id, quod viator in mysterio Trinitatis cognoscit per hæc duo prædicata *communicatur, & non communicatur*, quæ nobis apparent ut contradictoria, si in ordine ad duo subiecta non illa comparamus, & ideo mente præscindimus essentiam & Paternitatem, ut de hac non communicari, & de illa communicari dicere possimus, beatus apprehendens Deum Trinum ut est in se apprehendit per simplicissimum conceptum in essentia, & paternitate tanquam in simplicissima entitate absque vlla contradictione, sicut enim in se, neque implicationem, neque distinctionem inter essentiam, & Paternitatem dicit mysterium, sic beatus perfectè mysterium sine contradictione, & sine distinctione inter essentiam, & relationes perfectissimè cognoscit.

8 Alia sunt fundamenta, quæ Deum cogunt cognoscere distinctionem rationis inter formalitates realiter identificatas, & alia entia rationis, per iudicium, quo censet talem distinctionem esse obiectum creatæ cognitionis, & rationale ut distinctum ab animali esse obiectum eiusdem cognitionis, de quibus dicam Controu. 12. Punct. 3.

PUNCTUM VIII.

De distinctione rationis, seu de præcissione inter gradus vniuersales, & quascumque formalitates identificatas.

§. I.

Explicatur difficultas, & varia proponuntur sententia

1 Duplex est præscindendi modus inter formalitates identificatas, quidam ex parte actus, alij ex parte obiecti. Præcisio ex parte actus est illa, ex vi cuius intellectus media cognitione attingit totam rationem realem adequatam in obiecto repertam secundum omnes formalitates, quas in se claudit, cum ordine ad has operationes tenentes se ex parte obiecti indirecti, & in obliquo terminantes hanc cognitionem, & non cum ordine ad alias quas eademmet virtus intrinsecè potest producere, & in ordine ad quas posset cognosci, & de facto cognoscitur per aliam cognitionem, quæ cognitio non dicitur præcisua ex parte obiecti, quia attingit omnes formalitates intrinsecas obiecto, & dicitur præcisua ex parte actus, quia ita illas omnes attingit, ac si attingeret tantum formalitatem quamdam